
پیشگفتار

با توجه به این واقعیت که توسعه^۱ یکی از مباحث رایج و در عین حال پیچیده جهان معاصر به شمار می‌آید. علاوه بر اینکه عرصه زندگی آدمیان را به شدت متأثر ساخته بخش نسبتاً بزرگی از ذهن و اندیشه صاحب‌نظران و محققان رشته‌های مختلف را نیز به خود معطوف داشته است. مشغولیت اذهان، افکار و فعالیت صاحب‌نظران رشته‌های مختلف به این موضوع نشانی از پیچیدگی و گستردگی از دامنه موضوع است.

در این کتاب نظریات توسعه در قالب چارچوب‌های نظری، مدل‌ها، الگوها در ارتباط با پارادایم‌های کلان جامعه‌شناسی مدرن و پست‌مدرن نظم داده می‌شود هرچند که با وارد شدن به مباحث فرا توسعه نمی‌توان نظریات این بخش را فقط در چارچوب پست‌مدرن به نظم درآورد زیرا بسیاری از این نظریات از خاستگاه نظریات غربی که عمدتاً بر فلسفه خاص جهان مادی است فاصله می‌گیرد، اگرچه فضای باز پست‌مدرن اجازه مطرح‌شدن به‌عنوان زیرمجموعه‌ای از پست‌مدرن را می‌دهد و دارای مشترکاتی در زمینه‌های مختلف چون دغدغه‌ها، فرار از انحصارگرایی روش مدرن و... هستند اما برای تمایز و نشان دادن این حدود و ثغور، با مطرح کردن فرا توسعه در این کتاب سعی شده است این نگاه‌های مختلف را به نظم درآورد، در این راستا در کتاب حاضر

پارادایم نه در سطح کلان آن بلکه با سطحی نازل تر و به عنوان یک برساخته در ادبیات توسعه و فرا توسعه مطرح شده است. بدین منظور از روش تحلیل طبقه‌بندی مبتنی بر روابط مبناسازی استفاده شده است.

در این کتاب با توجه به سابقه هر پارادایم به طور مبسوط به نظریات مطرح شده در هر پارادایم پرداخته شده است. ترتیب فصول به شرح ذیل است:

فصل اول، در دو بخش مفاهیم، تعاریف و طبقه‌بندی‌های توسعه و فرا توسعه را مرور می‌کند. بخش اول مفاهیم، تعاریف توسعه بررسی می‌شود و در بخش دوم طبقه‌بندی‌های موجود در ادبیات توسعه و فرا توسعه آورده شده است.

فصل دوم، دیدگاه جامعه‌شناسان کلاسیک و گذار تاریخی جوامع که می‌توان گفت که اولین کسانی هستند که بحث توسعه را مطرح کرده‌اند؛ بحث شده است.

فصل سوم و چهارم دیدگاه نوسازی را مطرح می‌کند که در فصل سوم دیدگاه نوسازی قدیم و فصل چهارم دیدگاه نوسازی جدید بحث شده است.

در فصل پنجم دیدگاه ساختارگرایان آورده شده است.

فصل ششم، دیدگاه وابستگی با دو رویکرد وابستگی سنتی و جدید به طور مفصل بحث می‌شود.

فصل هفتم، دیدگاه تأمین نیازهای اساسی به همراه شاخص‌سازی برای رویکرد نیازهای اساسی آورده شده است.

فصل هشتم شامل دیدگاه نهادگرایی که از دو نحله فکری نهادگرایان اولیه و نهادگرایان جدید تشکیل می‌شوند، است.

فصل نهم از نئولیبرالیسم و حکمرانی خوب در این دیدگاه صحبت به میان می‌آورد.

فصل دهم شامل دیدگاه پایداری است.

فصل یازدهم و دوازدهم دیدگاه انسانی و اجتماعی را بررسی می‌کند

نقطه عطف کتاب حاضر، فصل سیزدهم دیدگاه تجدیدنظرطلبان؛ تحلیلگران توسعه و

فرا توسعه؛ متأخرین مبحث توسعه را در برمی‌گیرد و نظریات این صاحب‌نظران را به

طور مفصل بررسی می‌کند و بر پارادایم پیشرفت به عنوان حوزه‌ای رقیب تأکید دارند

که البته کاربرد کلمه پارادایم در کنار پیشرفت نامأنوس است زیرا وارد ادعاهای

دانشی و مبانی نسبی‌گرایانه غربی می‌شویم؛ حال آنکه پیشرفت و مبانی آن درون مبانی نسبی‌گرایانه نمی‌گنجند و چارچوب‌های فرا پارادایمیک هستند. لازم به ذکر است که کتاب حاضر فقط روایتگر ادبیات توسعه نیست بلکه کلیه پارادایم‌ها را با نگاه انتقادی تفسیر می‌کند و با ارائه یک طبقه‌بندی جامع راجع به یکی از مهم‌ترین مباحث زندگی بشر، چراغی فراسوی راه محققین روشن می‌کند تا با آگاهی و اطلاع از پیشینه و سابقه این موضوع در این عرصه وارد شوند. از نکات قابل توجه و برجسته کتاب این است که اکثر کتب مرتبط با این موضوع ترجمه است و هیچ‌کدام جامعیت کتاب حاضر را ندارند. با توجه به اهمیت موضوع کتاب مرور و بررسی دائم پیشینه ادبیات ضروری و لازم است، با توجه به به‌روز بودن بحث در جامعه کنونی ایران و گفتمان‌های موجود تهیه چنین آثاری ضروری و لازم است؛ همچنان که قبلاً بیان شد توجه و تأکید این کتاب به پارادایم پیشرفت و صاحب‌نظران مسلمان و ایرانی این پارادایم، نقطه عطف کتاب محسوب می‌شود. لازم به ذکر است، جهت آگاهی و اطلاع بیشتر خوانندگان محترم، کلیه اصطلاحات مهم تخصصی در ذیل هر صفحه مشخص شده است. این کتاب می‌تواند منبع مفید و ارزشمندی برای دانشجویان کلیه گرایش‌های مدیریت، اقتصاد و گرایش‌های مربوط به توسعه، جامعه‌شناسی توسعه در مقاطع کاردانی، کارشناسی، کارشناسی ارشد، دکتری و دانش‌پژوهان علاقه‌مند به مبانی نظری و مباحث توسعه باشد. در این زمان که کار به پایان رسیده و نتیجه مطالعه و تحقیق ما در اختیار جامعه علمی کشور قرار گرفته، ضروری است که از مساعدت و راهنمایی استاد گرانقدر و فرزانه‌مان جناب آقای دکتر حسن دانایی‌فرد که بر نگارش بندهند این کتاب مدبرانه و دلسوزانه نظارت و ارشاد داشتند مراتب قدردانی و سپاس خود را اعلام نمایم. امید است که مقبول بیفتد و بزرگواران محقق و استادان ارجمند در نواقص و غنای بیشتر این اثر ما را از نظرات خود مستفیض نمایند.

دکتر اعظم بابکی راد babaki.rad@gmail.com

حسن قرونه hassan.ghoronh@gmail.com

